

Naučte se, jak nebýt hlupákem

V současné době, kdy je nám předkládáno mnoho informací o různých věcech, je schopnost účelně si vybírat zdroje informací a posuzovat jejich obsah, význam a původ zcela zásadní i pro základní orientaci ve světě. O tom, jak bychom měli myslet, jsme hovořili s doktorkou Kristýnou Drozdovou z psychiatrické ambulance pro dospělé Jihlava.

■ Lubomír Maštera

Jak se dnešní zahlcení informacemi projevuje na způsobu myšlení?

Dnes nabývá na významnosti postoj a zároveň nástroj, který pro nás objevil osvícenství. V době, kdy se lidé přestávali opírat o náboženstvím tradované nebo většinou společností předkládané názory o světě a člověku, musel člověk objevit schopnost vlastního usuzování a vytváření si vlastního názoru na věci a dění kolem sebe.

Mluvíte o tzv. kritickém myšlení?
„Ideálnímu“ způsobu myšlení říkáme schopnost kritického myšlení, protože se snaží o největší možnou míru objektivitu, kterou nám náš mozek umožňuje.

Jeho principem je nepodléhat kognitivním omylům (distorzím, bias) různého druhu, ani naivně nepřebírat jakékoliv tradované, opakované, předávané názory, vidět více názorů vedle sebe, porovnat jejich přednosti a zápory, mít odstup od těchto názorů a umět si zvolit nezaujatě jeden z předkládaných názorů, event. si vytvořit názor vlastní.

V dnešní době přijímáme spousty informací a víme, že mít „selský“ rozum nestačí...

Schopnost vytvářet si názor vlastní je klíčová v době sociálních sítí a globalizace, včetně globálního sdíle-

MUDR. MGR. KRISTÝNA DROZDOVÁ, Ph.D. z psychiatrické ambulance pro dospělé Jihlava. Foto: archiv JN

ní informačních zdrojů, které vedou k zaplavení lidského jedince informacemi, z nichž mnohé nenesou žádnou hodnotu. Nepřinášejí nám žádný poznatek, ničím nás neobohacují, jen zatěžují pozornostní a myšlenkové zdroje (např. bulvární tisk).

Jak se máme naučit kriticky myslet?

Rodiče a učitelé v této době čeká nelehký úkol, naučit své děti kritické myšlení používat.

Škola byla dlouhou dobu založená na předávání tradované informace, děti se učily mnoho věcí, kterým nerozuměly, nazpaměť. V současnosti chceme po rodičích a učitelích, aby se děti učily na věci přicházet samy, učily se hledat správné řešení mezi vícerymi apod, jinými slovy, aby trénovaly kritické myšlení, aby se učily vybírat informace, kombinovat je

mezi sebou a vytvářet si jedinečný pohled na sebe, na svět a na život.

Náš mozek vznikl evolucí. Není ona na vině, že podléháme omylům?

Ačkoliv by se mohlo zdát, že kognitivní omyly jsou věc škodlivá, tak z pohledu evoluce se jedná o způsob, jakým urychlit lidské rozhodování a hodnocení. Principem evoluce je adaptace na prostředí tak, aby se zvýšila možnost na přežití jedince nebo druhu. Kdo rychleji odhadne nebezpečí, ten přežije. A dalším principem evoluce je: „raději planý poplach než plakat nad rozlitym mlékem“.

Kritické myšlení je pomalé, zvažuje alternativy a vybírá informace, zatímco evoluce favorizuje dosažení bezpečí a přežití za každou cenu a rychle.

Pokud je takto otázka položena, pak ano, kritický rozum může jít do jisté míry proti evoluci. Ale máme tako-

vých dvojsečných nástrojů více, protože do jisté míry i vysoce ceněná lidská schopnost empatie může být jevem, který jde „proti“ evoluci. Přesto jsou empatie a kritický úsudek považovány za jejich vrcholný výdobytek.

Jak tedy vnímáme svět kolem sebe s těmito kresleními?

Ke schopnosti eliminovat tzv. kognitivní bias (zkreslení, omyly), přispěla podstatnou měrou věda tím, že identifikovala a popsala mnoho takových omylů, na které si člověk může dát pozor při přemýšlení o světě kolem sebe.

Kognitivní zkreslení je systematický vzorec narušení racionality v úsudku. Každý z nás si vytváříme vlastní „subjektivní realitu“ na základě vstupních informací cestou vnímání.

Povaha individuálního odrazu světa je ryse konstruktivní, vytvořená, neexistuje nic jako objektivní otisk reality zevního světa. A tahle konstrukce světa kolem nás řídí naše jednání a rozhodování.

Adaptace znamená přizpůsobení organismu, které je důsledkem působení evolučních mechanismů. Tedy máme jít „proti přírodě“?

Kritický úsudek podobně jako empatie nebo schopnost odhadovat chování druhého (tzv. mentalizace) patří k vrcholům lidské evoluce.

Ale věci je třeba vidět v souvislostech, člověk nepodléhá evoluci jen jako jedinec, k zachování jedince a druhu potřebuje nutně lidské společenství.

Když chceme a potřebujeme kooperovat, musíme mít i mechanismy, jak se domluvit, jak si lépe rozumět, jak lépe poznat svět kolem sebe v jeho rostoucí členitosti. A k tomu by právě kritický úsudek asi měl nejlépe sloužit. A potažmo - nejdeme my jako lidský druh vlastně celým svým vývojem „proti přírodě“?

Město požaduje něco, co my nemůžeme

Vedení města volá po bližší spolupráci s Krajskou hygienickou stanicí, ale představa, že jim hygienici budou navrhovat řešení, je nereálná. Hygiena na to prý nemá pravomoci ani potřebné informace.

Je podle jejího názoru na investorech a zpracovatelích plánů, jaké řešení zvolí, aby nedošlo k překročení norem.

■ Lubomír Maštera

Nedávno vyjádřil náměstek primátorky Petr Laštovička (ODS) v médiích přání, aby se Krajská hygienická stanice kraje Vysočina (KHS) podílela již na přípravě projektů města. Na vztahy mezi městem jako investorem a KHS jsme se zeptali Karla Smejkal, vedoucího oddělení hygieny obecné a komunální:

Kdy začíná KHS vstupovat do připravovaného projektu např. výstavby nové ulice?

Jsmo v pozici dotčeného orgánu státní správy a v rámci pořízování územního plánu se účastníme všech etap projednávání. Máme zde ale omezené pravomoci. Pokud se nám

ING. KAREL SMEJKAL, vedoucí oddělení hygieny obecné a komunální KHS. Foto: Lubomír Maštera

dané území jeví jako rizikové, označíme území jako podmíněně přípustnou plochu. To znamená, že se v dalších řízeních dle stavebního zákona podrobněji zjišťují vlivy záměru na zákonem chráněné prostory a vliv okolí na záměr.

Jak se postupuje dál?

Investor je povinen u každého stavebního záměru doložit, že byly spl-

něny požadavky jednotlivých zákonů, u nás například doložit, že jsou splněny hlukové limity pro danou stavbu. Vě zkušební provozu se pak provede kontrolní měření a podle výsledku vydáváme souhlas, nebo nesouhlas s provozováním. V případě překročení limitů je investor povinen zrealizovat taková opatření, aby bylo zajištěno plnění limitních hodnot. Toto je povinen opět ověřit měřením.

Náměstek Petr Laštovička vyjádřil přání, aby KHS byla nápomocna již při tvorbě stavebních projektů města. Je to možné?

V rámci přípravy projektů nevyklučujeme možnost poskytnout konzultace.

Využívají tuto možnost projektanti?

Ano. Je to někdy pro nás práce navíc, ale neodmítáme je. V konečném důsledku nám tato vstřícnost umožní vyhnout se možným problémům v budoucnu.

Jaká je praxe magistrátu?

Bývalé vedení města se na nás obracelo častěji, nové vedení nechává domluvu na úřednicích. Součas-

né vedení města po nás požaduje, abychom jim navrhovali konkrétní opatření, která mají následně realizovat. Ale to my nemůžeme, nejsme k tomu ze zákona oprávněni, navíc neznáme širší souvislosti v území (výskyt sítí, majetkové vztahy, předpokládané ceny opatření atd.).

Nedá mi to a zeptám se, proč vznikly problémy s hlukem na ulici Vrchlického?

Z našeho pohledu zde za problémy stojí podcenění širších vazeb v území při plánování změn územního plánu Jihlavy. Byl podceněn vliv velkého rozvoje obytné výstavby v Jihlavě – Horním Kosově ve vazbě na dopravní infrastrukturu. S významným nárůstem obslužné dopravy Horního Kosova dochází k vyčerpání hlukové kapacity území při obslužných komunikacích. Na ul. Vrchlického je ještě přidána další doprava spojená s provozem nemocnice a obchodních domů. Výsledkem toho je nutnost řešit protihluková opatření pro dodržení limitních hodnot hluku jako se stalo v lokalitě U Dubu na ul. Vrchlického.